

ÖSSZEFOGLALÓ

a LiSS WG4 2. találkozójáról (Göteborg, 2010. febr. 3-4.)

A Living in Surveillance Societies (a továbbiakban LiSS) elnevezésű, European Cooperation in Science and Technology (COST) finanszírozású projekt¹ 2009 áprilisában indult. A LiSS negyedik munkacsoportjába (WG4), amelynek témája a megfigyelés szabályozása és a közrend, 2009 júniusában kaptam meghívást mint az internet-bűnözés kutatója. A munkacsoport első ülése 2009. szeptember 23-24-én, Brüsszelben volt, amelyen meghatároztuk a munkacsoport céljait, a kidolgozandó témákat és a szervezők ismertették a COST finanszírozási mechanizmusát és a kutatásoknál felhasználható anyagi eszközöket. A második ülésre 2010. február 3-4-én, a svédországi Göteborgban került sor.

Elsőként az új tagok mutatkoztak be, ezzel 35-re bővült a WG4 létszáma. Majd a LiSS COST koordinátora, William Webster számolt be a második Management Committee ülésről, ezután Eric Töpfler és Charles Raab mondta el tapasztalatait a LiSS egy másik munkacsoportjának (WG1) üléséről, amelyet januárban, Hamburgban tartottak meg. A LiSS WG1 központi témája szintén a megfigyelés, de ez a munkacsoport elsősorban a megfigyelt állampolgárok személyes attitűdjeinek vizsgálatára jött létre, így főként szociológiai és filozófiai oldalról közelíti meg a témát.²

A COST munkacsoportok célja a nemzetközi kapcsolatok kiépítése, bővítése a hasonló témában kutató/publikáló szakemberek „egymásra találása”, másfelől a választott téma körének meghatározása, definiálása, valamint a releváns közös kutatási/publikálási témák meghatározása. Ennek megfelelően munkacsoportunk jelenlegi, második ülése az első ülés (2009 szeptember) óta, az elektronikus levelezés során felmerült témák felvonultatása, a témák szelektálása, valamint kis munkacsoportok kialakítása volt.

A felmerült témák különböző elméleti és gyakorlati szempontok szerinti csoportosítására azért vállalkoztam, mert a munka elvégzése segített tisztábban látni, mely témákat és miért érdemes jobban kidolgozni. A csoportosítást különböző mátrixokban prezentáltam a hallgatóságának.

A csoportosítás szempontjai a következők voltak:

1. Téma szerint

- Szabályozási aspektus
- Társadalmi aspektus
- Technikai aspektus

2. Elemzési módszer szerint

- Hipotetikus lista-készítés
- Irodalom-elemzés
- Jogszabály-elemzés, összehasonlítás
- Metaanalízis
- Empirikus kutatás

¹ A projektről bővebben lásd: http://www.cost.esf.org/domains_actions/isch/Actions/IS0807-Living-in-Surveillance-Societies-LiSS-End-date-April-2013; valamint: <http://www.liss-cost.eu/>

² A LiSS WG-k munkájáról lásd bővebben: <http://www.liss-cost.eu/working-groups/>

Közös riport

3. Kutatási célok szerint

Kutatási módszer sztenderdizálása (pl. a megfigyeléssel kapcsolatos társadalmi attitűdök vizsgálatára)

A témában meglévő kutatások feltárása

Jövőképek felvázolása

Összehasonlító elemzés készítése

Különbégtétel az egyes megfigyelési technikák, módszerek, célok, interpretációk között

A megfigyeléssel összefüggésben megfogalmazott EU-ajánlások véleményezése

4. Felmerülő problémák szerint

Az összehasonlításához nem teljes az együttműködő országok listája

Bizalmas terület: nehéz adathoz jutni (pl. a megfigyelés lobby-érdekeinek feltérképezésénél)

Nehéz adekvát információhoz jutni a témában (pl. a megfigyelés társadalmi hatásai)

5. Hasznosíthatóság szerint

Kapcsolatépítés céljára

Konferencia-prezentáció céljára

Workshop-prezentáció céljára

Közös publikáció céljára

6. Költségtakarékosság szerint

A témák bemutatása után a résztvevők csatlakoztak az egyes témákhoz, valamint további kiegészítéseket tettek kutatási preferenciáik szerint. Majd elkezdődött a kutatási csoportok „formálódása”, amely kötetlen megbeszélést jelentett kis csoportokban, az alábbi fő témákban. (A teljes felsorolásért lásd az első találkozásról készített beszámolót.)

1. A megfigyelés percepciója Közép- és Kelet-Európában

a) megfigyelés a posztkommunista országokban és a Nyugat-európai demokráciákban: hasonlóságok és különbségek (pl. adatkezelés célja)

b) a megfigyelés eltérő percepciója és ennek lehetséges okai a két régióban

c) a megfigyelés eltérő percepciója a posztkommunista régióban az átmenet előtti és utáni generációban

d) a nyugati demokráciák és a posztkommunista régió közeledésének elemei

- Európai uniós jog a biztonsági célú adatkezelésről;

- Az USA biztonságpolitikájának hatása az európai szabályozásra pl. vizummentesség vs. biometrikus azonosítók bevezetése, a reptéri biztonsági intézkedések fejlesztése, a nemi erkölcs elleni bűncselekmények elkövetői önálló nyilvántartásának bevezetése és adatvédelmi, valamint alkotmányos korlátai.

2. A megfigyelés új technológiái és a jogalkotás: jogszabály-elemzés

a) lefedik-e a meglévő jogszabályok az új megfigyelési technikákat (pl. online kontroll/megfigyelés eszközei)

b) online információ-blokkolási módszerek (hatékonyság, alkotmányos alapjogok sérelme)

- c) milyen szerepe van az EU-nak a megfigyelés-politika alakításában nemzeti szinten (az EU biztonságpolitikájának különböző interpretációi és megvalósítása)
 - d) milyen hatást gyakorolnak az informatika-fejlesztő cégek a megfigyelés-politika alakításában (lobbiérdekek)
3. A megfigyelés különböző doménjei: a biztonságpolitika formálása doménenként
- a) A köztéri kamerák hatása a viselkedésre (privát szféra vs. biztonságérzet, biztonság-illúzió vs. valódi biztonság)
 - b) Megfigyelés a munkahelyen (magánlevelezés ellenőrzése)
 - c) Megfigyelés a büntetés-végrehajtási intézetekben
 - d) Megfigyelés az otthonokban
 - e) A közlekedés megfigyelése (pl. magánközlekedés, tömegközlekedés)
4. A megfigyelés kulturális kérdései
- a) A „megfigyelés” jelentése és mellékjelentései a nyelvben
 - b) A biztonságpolitikához kapcsolódó társadalmi-erkölcsi milió nemzeti és regionális szinten. Az erkölcsi milió szerepe a biztonságpolitikában: stratégiai pontok kijelölése a szabályozásban
 - c) Etnikai megfigyelés: hogyan hat a megfigyelés az egyes etnikai csoportokra?
 - d) A média szerepe a megfigyelés ábrázolásában és a megfigyelésről alkotott társadalmi kép kialakításában:
 - a média mint értékközvetítő
 - a média mint a társadalmi kontroll, azaz „megfigyelés” eszköze
 - a reklámok szerepe
 (a megfigyelés és a kontroll ábrázolása filmen, a közösségépítő weboldalak önszabályozó tevékenysége)

Minden kutatócsoport választott egy témafelelőst, akinek feladata az elkövetkező hónapokban, hogy a csoporttagoktól beérkező impulzusok alapján összeállítson egy előzetes témaösszefoglalót, amelyben megjelöli a lehetséges elvégzendő kutatási feladatokat és a határidőket. A témaösszefoglalót e-mailben körözi a téma levelezőlistáján annak érdekében, hogy a team tagjai önkéntesen feladatokat vállalhassanak a kutatásban. A témafelelősök 10-10 perces prezentációkat tartanak a kutatásokról a következő meetingen.

A WG4 következő találkozója 2010. szeptember 29-30-án, Ljubljanában lesz, vendéglátónk a Jogi Kar Kriminológiai Kutatóintézete.

Budapest, 2010. február 18.

Parti Katalin
tud. mts.
Bűnözéskutatási Osztály
OKRI